

Da je to zadnje velika zmota, mi ni treba dokazovati.

Letos v aprilu in v maju je bila na Dunaju razstava pod naslovom „Die Kunst im Leben des Kindes“. To razstavo so priredili sami odlični umetniki in pisatelji nemški, francoski, angleški, norveški, danski itd., ki so se s tem postavili v službo najmlajših svojega naroda, hoteč jim s sliko in knjigo zgodaj zbuditi čut za umetnost in razumevanje umetnosti. Prava slast je bila za odraslega človeka, ki je gledal mlade obiskovalce, kako so hoteli vse videti po razstavi, vsako knjigo pregledati in prebrati, kako so čitali na glas, na glas razlagali vsak po svoje razobešene slike, kako so kritikovali izdelke svojih vrstnikov, ki so jih njih učitelji poslali v razstavo.

Razstavo je otvoril naučni minister dr. pl. Hartel. V njegovem govoru je toliko pomembnih mest, da se mi zdi prav umestno, nekatera tu citirati potrpežljivemu poslušalstvu!

„... Ta naloga je (namreč naloga mladinskega sl. stva in umetnosti v otrokovem življenju) napraviti otrokov čut sprejemljiv za lepoto, s tem obogatiti in voditi njegovo fantazijo, poživiti in oplemeniti njegovo čustvo in — ko se v ta namen prirede potrebne stvari za šolo in dom, za otroke bogatih in ubožnih staršev — usposobiti najširše sloje narodove, da uživajoč umevajo krasni zaklad naše kulture, ki nam ga je dala umetnost. Tu ne gre za pouk, temveč za vzgojo; umetnost in čut umetnosti se ne dasta kot matematika ali zgodovina priučiti. Da, usiljivo poučevanje: „To je lepo, to vam mora ugajati, to si morate zapomniti,“ bi bilo brezuspešno in samo škodljivo! Govora umetnosti si ni moči prisvojiti z nobeno estetiško gramatiko, umevati ga in priučiti se ga je moči le od ust do ust, kakor se tudi ne zbuja in ne utrjuje najgloblji občutki človeške duše, religiozni in etički, z učnimi knjigami, nego samo ali najuspešnejše z zgledom in vplivom okolice. Vendar pa ima pri tem pedagogika važno besedo, da izpozna ono, na psihološki diagnostiki utemeljeno umetnost, čitati v otroški duši, izpoznati na vsaki stopnji razvitka njeno sprejemljivost in zmerno in razumno pripravljati oplodujoče seme, ki se naj zaseje v dušo...“

Iz navedenih besed je lahko sklepati, da polagajo tudi pri najvišji učni upravi veliko važnost na vzgojo, ki jo opravlja — dejal bi — nevede in brez vsakega napačnega lepa knjiga in podoba. Da bi se pri nas to, kar že imamo lepega in do-

brega na polju našega mladinskega slovstva, širilo med naš mladi svet, za to nam manjka potrebne volje, ki bi je ne bilo treba Bog ve koliko! Zlasti tisto, kar izhaja iz rok naprednega učiteljstva, ne uživa posebne milosti, in čudni so glasovi, ki mi dohajajo, in čudni bodo glasovi, ki jih bo treba ob ugodni priliki zaradi tega poslati v svet!*)

Zato se mi zdi dobro in umestno, da sprejmete vsaj ta dva predloga, katerih uresničenje bodi vsaj boljši začetek tiste dobe, ki naj zasije tudi našemu mladinskemu slovstvu!

1.) Učiteljstvo, združeno v „Zavezi“, naj širi in priporoča v nakupovanje tiste mladinske knjige in druge spise, ki jih pohvalno omenjajo „Zavezini“ listi.

2.) Šolski voditelji naj delujejo na to, da bo vsaka šola naročnica in kupnica onih mladinskih knjig, oziroma spisov, ki jih pohvalno omenjajo in priporočajo „Zavezini“ listi.

(Oba predloga sta bila enoglasno sprejeta.)

Listek.

V.

(Neskladnosti.) Gospod urednik! Ko nam je nedavno odličen poznavalec raznih literarnih struj razlagal, kaj je secesija, je bil zaključek ta-le: secesija je zveza neskladnosti. Tega sem se domislil oni dan, ko so se „mit Pauken und Trompetten“ zatvorila vrata naše sicer v večini vse častivredne deželne zbornice. Ako je deželni zbor sklican, da deluje v blagor dežele, pa potem njega zastopnike razpode na vse vetrove — je to gotovo neskladnost, ki kriči, oj kako kriči! In ta krik odmeva širom kranjskih planin in poljan.

Toda o današnjih neskladnostih moram začeti od kraja. Nedavno so dobila menda vsa šol. vodstva na Kranjskem uradni ovitek in v ovitku precej odlokov. Aha! si mislim, smo že skupaj! — V naši dolini, ne zabite prosim, ne čitamo

*) Kako naravnost škandalozne so pri nas razmere, ki imajo svoj izvor edino in samo v brezbržnosti poklicanih krogov, je razvidno iz števila abonementov „Knjižnice za mladino.“ Na Goriškem ima ta knjižnica 204 naročnike, po vseh drugih slovenskih kronovinah pa samo — čujte in strmite! — 117! To je neodpušljivo in vnebovpijoče. Človek prihaja do prepričanja, da je res škoda vsake žrtve in vsakega truda!

močna ploha, in četudi so razpeli mornarji široke rjuhe, vendar je curljalo od vseh strani, nekaterim celo za vrat ali v žep. K sreči se kmalu izlije. Prikaže se krasno italijansko nebo. Iz sprednjega krova zakliče tovariš: Benetke! Kakor hipnotizirani skočimo kvišku, tudi one, ki so se pravkar borile s smrtjo, oblila je rahla rdečica skorajšnjega rešenja, in z napetim očesom iščemo tako težko pričakovane kraljice morja — Venezia la bella!

Skrbi in težave so bile pozabljene! Zadonele so vesele pesmi, in v kratkem času, ko so nas poprej še pregledali laški financarji, obstal je parnik ob „Bacinu“. Gondolerji nas nalože. V par minutah pristanejo h kraju, zaklicavši z milodonečim glasom: „La Piazzetta, Signore!“ in bili smo — v Benetkah.

Mesto Benetke je dobilo ime od starih Venetov, kateri so bili naseljeni pred Rimljani v današnji Benečiji. V teh krajih so zgradili stari Rimljani, ko so podvrgli prvotno prebivalstvo, več mest, med katerimi je bilo najimenitnejše Oglej (Aquila). Ko je izpremenil hunski kralj Atila Oglej v grobljo

„Vsaka reč le en čas trpi,“ je rekel Kranjec zibaje Francoza. Tudi na ladji pričela se je situacija polagoma izpreminjati. Obrazi mičnih naših koleginj so postajali čimdalje daljši in bledejši. Izginila je tista živahnost, ki je zavladovala v pričetku vožnje. Polagoma so potihnili ljubki glasovi, ki so tako milo doneli ob popevanju naših narodnih pesmi. Tudi moški zbori so se jeli krhati. Kakšna izprememba! Poprej najbolj glasne koleginje zvijajo se v groznih bolečinah na svojih sedežih, ali pa obupno vise preko krova, motreč z motnimi očmi nemirno morje. Naši slabi dovtipi: na metlo piskajo, ribe krmijo i. t. d. niso našli odziva. No, maščevanje ni izostalo! Morje je postalo čimdalje bolj nemirno. Ladija se je zibala kakor jajčja lupina. Črni oblaki se prično kopičiti na nebu, zdaj in zdaj švigne blisk po temnem ozračju, iz vseh koncev natlačenopolne ladije pa se slišijo glasni vzdih in vzkliki bledih bolnic, pa tudi — zgrevanih grešnikov. Ladijo meče semintja, da, še tisti ki smo ostali čili in zdravi, smo poiskali vsak svoj stolček v strahu, da ne napravi kdo neprostovoljen saltomortale — ribam v krmo. Zdaj se vlije

namreč časopisov, ker jih ne znamo. „Kmetovalec“ ima včasih nekaj podob; no, te se pogleda in dotična številka je že do-sluzila. Strani ž njo — za domače potrebe. Še na slabšem je „Narodni gospodar“. Ta nima podob in mora romati na-ravnost v „zadrugo“, ne, prosim: kmetijsko društvo za maku-laturo, seveda nerazrezan, ker je takšen bolj vporaben. Enake usode se vesele drugi časopisi za ljudstvo, ki je danes sploh zelo praktično. Lepo Vas prosim, gospod urednik, ali ni pa-metnejše, ako vidim pred seboj kos „Domoljuba“ in na njem — kos mastnega sira ali okusne gnjati, kakor pa če bi mi ponudili prazen — suh list?

Pa o tem — prihodnjič.

Dokazati sem Vam namreč hotel, da pri nas kot po-hlevni Slovenci pohlevno trpimo in čakamo, kaj pride od koderkoli. S tem si človek vsaj prihrani prazen strah in prazne nade. Torej „prrrraktisch“ kakor se je svoje dni blagovolil izraziti slavnj Dežman.

S tistim: smo že skupaj! sem uganil, da smo že dobili krajski učitelji in seveda tudi učiteljice — vseh barv in struj — katoliško in liberalno pobožni — pa tudi Slomškarji, ki so, kakor znano, tudi vložili prošnjo za zboljšanje, zares že nakazano zboljšanje materialnega stanja.

Kakor pri nas ni navada, a izjeme so izjeme — pretržem v upu in strahu ovitek in čitam. Mimogrede naj še omenim, da nas običajno okrajni šol. sveti osrečujejo s slabo pisano in grozno razmrevarjeno nemščino. Prav odkrito povem, da sem to pot poiskal stare naočnike, jih učeno naslonil na nos in se samemu sebi zdel ta trenotek tako imeniten kakor moj pokojni ded, ko je prvič z naočniki uganil, da ima sv. Gal, „ki je čebele kralj“, kakor slove narodna rečenica, pravzaprav podobo volka in ne medveda v Veliki Pratici, kjer je celo Gregorčič zamenjal slovenskih svetnikov. A moje začudenje je bilo še večje nego dedovo. Iz dolgih in komaj vidno litografranih črk sem dognal, da so nam gospodje pri zeleni mizi naložili precejšnje breme — namesto izboljšanja plač.

Jože, to pa ni poboljšek, se tolažim, pa kmalu pridem srečno — menda vsled premnogih nezgod iz dosedanje skušnje ob grenkem učiteljskem kruhu na rešilno misel: kogar Bog ljubi, ga tepe! Potrpiva, moj presenečeni Jože! Gospodje pri zeleni mizi so pametnejši in previdnejši od tebe,

zbežali so ostali prebivalci na bližnje otoke, imenovane la-gune, to so mali prodnati otoki pomorskega jezera. Na teh otokih sezidali so na kolen mesto, katero se je vsled ugodne lege radi kupčije in zavarovano po morju pred zunanjimi sovražniki v kratkem času povzdignilo do velike moči in slave. Ako pregledujemo to stavbo na kolen — model je videti v Arsenalu — moramo nehote občudovati to ljudstvo, ki je s svojo pridnostjo in vztrajnostjo dovršilo to kolosalno delo. Otoki — 118 — so bili večinoma pokriti s peskom; zabijali so torej hrastove kole 3 — 9 metrov dolge, da so naredili trdno podlago. Na te so navalili podolgem mecesnova bruna in vrhu teh velike marmornate plošče. Pri tem delu pa stari Benečani niso imeli na razpolago raznih strojev, parne ali električne moči, ampak dovršili so vse to z bolj ali manj priprostim orodjem.

V začetku niso imeli urejene države, ampak živeli so razkosani po rodbinah. Tako ni moglo dolgo obstati, to so kmalu uvideli praktični Benečani. Svojo državico so uredili na republičanski podlagi ter izvolili za vladarja moža, kate-remu so dali ime dože (doge), po naše vojvoda. To se je

pa so ti sedaj poslali to, a za resnični priboljšek — ne negativni — bodo že skrbeli sami, Bog jim daj dobro.

In junaško sem sklenil: zaradi izgubljenih počitnic se ne boš jokaj! To bi ne bilo možko, pa tudi ne vredno. Ali ne zahteva šola celega moža? Tako je! Tako je prepričan gotovo tudi prijatelj Jaklič, dasi ga je „Slov. Narod“ napadel kakor da ni cel učitelj niti cel mož. Tega me dotični list ni prepričal. — Kaj sem dejal, načelnik kršč. katol. slov. „Slom-škove zveze“, pa ne učitelj, ne mož?

Verjemite ali ne verjemite, gosp. urednik, naravnost Vam moram reči: ne z najslabšimi nadami nisem odložil tistih v razmrevarjeni nemščini slabo pisanih odlokov. Popoln mož, popolno delo, popolno plačilo, sem sklepal, menim logično.

Kar se priziblje oni dan med naše gore gosposka kočija, v kočiji je pa sedel, da govorim z Levstikom, torej v kočiji je pa sedel — moj klerikalni prijatelj, ki se mu je prav mudilo, da čim preje raztrosi v svet — najnovejše škandale tiste sobotne seje dež. zbora. Vprav samosvestno je pristavil in me gledal nervozno pomežikuje: Tudi Jaklič je razbijal, več, amice! Ne boš zameril, saj midva sva bolj mirna.

Zijal sem in molčal in mislil: že mora biti to posebna taktika! In v ljubkem spominu, kakor prijetne sanje so mi zopet blesteli nasproti oni c. kr. dopisi in zguba počitnic. Moj prijatelj, ki ni vselej prazne glave, je pogodil moje misli in me tolažil nič posebno sočutno: Nič ne bo, nič s poboljšanjem, amice. Barona Heina bomo dali in liberalce bomo dali in . . . in deželo Kranjsko boste tudi dali, kaj amice, v režeči prepad brez podpor, brez pomoči, kaj?

Oba sva molčala, znak, da sva bila enih misli.

Vrata dež. zbornice so se zaprla z močnim ropotom za ropotajočimi poslanci in jaz sem zaprl one dopise in svojo jezo v šolski arhiv.

Zdaj Vas pa prosim, gospod urednik, v imenu „Slom. zveze“ in v imenu pokopane svoje jeze, povejte, ali niso to res neskladnosti, ako je imenovana zveza vložila svojo prošnjo za povišanje učit. plač, pa njen načelnik sam sodeluje — seveda vspricho dež. predsednika le mirno in skromno — da se tista prošnja ne reši? Če je to logika, potem naj gre pri-jatelj Jaklič še enkrat absolvirati tisto grozno „univerzo na Resljevo cesto“, kakor je nedavno sam račil povdarjati.

zgodilo leta 697. Nova republika se je hitro širila na vse strani, posebno ko je srečno premagala svoja najnevarnejša soseda Genno in Piso. Vedno večje bogastvo in moč repu-blike je dalo povod, da je nastalo polagoma plemstvo — nobilita, — katero je kmalu dobilo vso moč in oblast v svoje roke. Iz njegove srede se je smel zanaprej izvoliti vojvoda. Ko so nekateri častihlepni doži hoteli izviti vso oblast sebi v prid ter delovali na to, da bi postali dedni vladarji, uprlo se je plemstvo. Da bi se ne ponavljali taki poskusi, izvolili so senat ali veliki svet. Ta je sestojal iz vsega plemstva, kateremu je načeloval dože, ki pa ni imel nič več in nič manj moči, kakor kak drug član.

Do največje mogočnosti se je povzpela republika pod dožem Enrico Dandolo. On ni bil le izvrsten diplomat, ampak tudi znamenit vojskovodja. Kot 94 letni starček in napol slep udeležil se je križarske vojne, premagal s svojim brodom nasprotnika, vzel z naskokom Carigrad, kjer je ustanovil la-tinsko cesarstvo, odklonivši njemu ponudeno carsko krono. Pod njegovo vlado je bila republika najrazsežnejša.

(Konec prih.)

Ko bi ne bil položil svoje jeze poleg aktov k večnemu počitku, bi že kdaj zagnal pero in ta-le listek skozi okno na podečo se vaško otročad, ki zna morda šteti šele do 3, pa vendar ve, da pride za 1 takoj 2, ne pa 0 ali celo contra.

Ker upam, da bodo naši Slomškariji tudi poslej tako vrlo skrbeli za nas kakor so doslej, se beležim — na ustih ironični posmeh — Vaš potpežljivi

Nadoslav.

Dopisi.

Kranjsko.

Iz litijsko-krškega okraja. (Konferenčno poročilo e. kr. okr. šol. nadzornika Ljud. Stiasnega.) (Dalje.) V reševanju šolskih zamud držite se strogo predpisanih postav, razpisov oziroma odlokov. Učitelj naj bode kolik je možno z roditelji njemu izročene mladine v dotiki, toda tako vdomačeni obiski za olajšavo šolskega obiska se morajo na vseh šolah odpraviti. Starši naj pridejo v šolo naznaniti, da so otroci bolni, ne pa prositi za olajšavo. Poznam učitelja, ki ga je obiskalo začetkom, ko je došel na novo mesto, vsako nedeljo zjutraj 20—30 strank radi olajšave obiska. Ker pa je vsaki stranki dobro raztolmačil šolske postave, bil je čez dva meseca teh neljubih obiskov oproščen. Storite tudi vi tako! Poučite naše ljudstvo, da je šolski obisk v sosedni štajerski deželi večinoma celodnevni, da morajo tam obiskovati učenci vsakdanjo šolo do 14. leta ter da se šolske postave v drugih okrajih natančneje spolnujejo in vseh ne more izostati. Ako pa vse to nič ne pomaga, kažite na to, da sedanji okrajni oziroma deželni šolski svet gleda strogo na to, da vsi učenci obiskujejo redno šolo ter da ako ne naznanite šolo zanikerno obiskujočih otrok, da sami zapadete ostri kazni. Poučite naše ljudstvo oziroma krajne šolske svete, da se ne samo e. kr. okrajni šolski nadzorniki, temveč tudi e. kr. deželni šolski nadzornik pri svojih nadzorovanjih v prvi vrsti prepriča, kakšen je obisk.

Po § 4 al. c in d šolskega in učnega reda velja za opravičeni izgovor, ako je slabo vreme, da bi otroci v njem utegnili zboleti ter tako slabi poti, da se po njih ne more hoditi. — Šolske razmere so ravno v tem oziru v nekaterih šolskih okoliših zelo neugodne in ravno radi tega je šolski obisk posebno po zimi na nekaterih šolah zelo slab, da, na nekaterih šolah celo semtertje po zimi kar po več dni skupaj ni pouka. A tudi v deževnih dnevih je šolski obisk na mnogih šolah prav slap. Semtertje pa se lahko opazuje, da manjkajo ob deževnih dnevih ne samo oddaljeni otroci, temveč tudi učenci iz dotičnih krajev. Prepriča se pa tudi lahko vsakdo, da mnogokrat jednako vreme ne samo bližnjih, temveč tudi oddaljenejših učencev prav nič ne moti, da bi ne prišli v cerkev. Res, da so na deželi drugačne razmere, ko v mestu, da so ponekod komunikacije kaj slabe, toda opaziti se mora semtertje, da se dovoljuje učencem na deželi, kar je manj utrjenim učencem v mestu nedopustno. Ako dežuje n. pr. v Ljubljani, kjer so vendar učenci mnogokrat tudi po pol ure in še dalj oddaljeni do šole, je samoumevno, da pridejo vsi učenci v šolo. Na deželi pa izostanejo ob slabem vremenu oddaljeni učenci, zraven pa tudi bližnji, da celo iz domačega kraja. Da silimo torej učence iz domačega kraja ter iz bližnjih krajev, da tudi v slabem vremenu redno pohajajo šolo, je samoumevno. Za oddaljene se je držati navodila, ali bi prišel učenec ob enakem vremenu tudi v cerkev.

Da učenci ob deževnih dnevih obiskujejo šolo, navajati mora učitelj učence, da prinesejo seboj dežnik. Po zimi pa se mora zopet dovoliti, ako jih zebe v noge, da si sezujejo v šolski sobi čevlje, kajti le na ta način jih obvarujemo ozeblin. Ako čutijo mrzlo v roke, navajajo naj se, da si umijejo roke z mrzlo vodo in da se obrišejo z brisačo. Glavna stvar je vendar, da se drži učitelj strogo predpisanega urnika. Samoumevno je sicer, da mora vsak učitelj, ako n. pr. naenkrat po zimi začne močno snežiti itd. popred oddaljene otroke izpustiti kot navadno, toda vsaj z bližnjimi se mora držati vestno predpisanega urnika. Učenci morajo tudi vedno prepričani biti, da je učitelj vedno ob šolskih dnevih ob predpisanih urah na mestu. Kdor pa tega ne stori ne glede na to, da pride radi slabega vremena v šolo le malo učencev — bodisi tudi manj kot 6 — ta sme pričakovati ostro kaznen.

Nazorni nauk.

V zadnjem času nekateri zahtevajo, da bi se za izraz „nazorni nauk“ rabilo „govorne vaje“. Nazornemu nauku je torej smoter, da navadimo učence glasno, čisto in v popolnih stavkih govoriti. Učenci naj pa ne govorijo samo tako za učiteljem, temveč naj se navadijo govoriti o tem — seveda začetkom s pomočjo učitelja — kar vidijo.

Začetkom pogovorimo z učenci stvari, ki jih vidimo v šoli. Pozneje preidemo na stvari, ki se nahajajo zunaj šole. Pouk pa mora biti pred vsem nazoren. Učenci naj torej govorijo le o stvareh, ki jih v resnici ali v modelih ali na slikah vidijo. Take slike so za vsako šolo predpisane, torej jih mora krajni šolski svet preskrbeti. Otroci ogledujejo slike kaj radi, zato se je izdala že cela množica takih slik za nazorni nauk.

Na sliki pa ne sme biti več stvari, živalij itd., ki nimajo medsebojne zveze. Pač pa se morajo priporočati slike, ki predstavljajo skupine, n. pr. Hölzelovi „Štirje letni časi“ itd. Na četrterazrednicah se rabijo pri nemškem pouku Janskega „Wandbilder für den Anschauungsunterricht“. Tudi te slike naj se pridno uporabljajo pri nazornem nauku, da se učenci že na tej stopinji z njimi seznanijo, kar jim bo sigurno pozneje koristilo.

Glavna stvar pa je, da se nazorna sredstva vedno pridno uporabljajo. Zapazil sem pa, da je na nekaterih šolah pač mnogo učil, da pa ležijo ta največ zaprašena in neporabna v omarah. Da potem ni posebnega uspeha, se ne moremo čuditi.

Pred vsem se morajo navaditi učenci do pojmovosti s čutili po nauku velikega francoskega filozofa Kartezija „Omnis cognitio incipit a sensibus.“

Kako se mora obravnavati nazorni nauk, videli ste pri današnjem učnem nastopu. Opozarjam samo, da je pri živalih učencem biološki moment najbolj važen in zanimiv, zato se moramo v prvi vrsti nanj ozirati.

Nazorni nauk torej ni stvaren pouk, temveč govoren pouk, zato ne smemo v eni poluri učencem preveč podati. Zadovoljiti se moramo z manjšo stvarino, zato se pa mora to prav dobro in temeljito obravnavati.

Pouk slovenskega jezika.

Dosedanje smeri in bodočo nalogo tega pouka opisuje kaj natančno dr. Fr. Ilešič v izborni knjigi: „O pouku slovenskega jezika“, ki jo je izdala na svetlo dična „Šolska Matica“. O ljudsko-šolskih berilih čitamo v tej knjigi: „Na nižji in na srednji stopinji vlada zdaj nekako morala in